

Vēža sājpu terapija
KLĪNISKAIS CEĻŠ

Autori: Prof. Ināra Logina,
Dr. Vilnis Sosārs,
Dr. Līga Keiša Ķirse,
Asoc. prof. Oļegs Sabeļņikovs,
Dr. Marina Šarkele

Vēža sāpju klīniskais ceļš

1.

Sāpju klīniskā
izmeklēšana,
novērtēšana, ārstēšana

Jebkurš speciālists

2.

Sāpju klīniskā
izmeklēšana, novērtēšana,
ārstēšana

pie primārās aprūpes

speciālista

3.

Ja nepieciešama pretsāpju
terapijas korekcija, tad
primārās aprūpes
speciālists sūta pie

**paliatīvās aprūpes
speciālista vai algologa**

4.

Informācija pacientiem
par sāpēm

5.

Konsultāciju un
medikamentu
kompensācija

1. **Sāpju klīniskā izmeklēšana, novērtēšana, ārstēšana - uzreiz, ja ir sāpes - jebkurš speciālists.**

Iesaistīti un atbildīgi: primārās aprūpes ārsti (ģimenes ārsti), speciālisti, ķirurgs, onkologs ķīmijterapeits, staru terapeits, algologi un paliatīvās aprūpes ārsti – jebkurš ārsts, pie kā nonāk pacients ar sāpēm - uzsāk pretsāpju terapiju pēc **vēža sāpju aprūpes vispārējā shematiskā attēlojuma un vēža sāpju ārstēšanas algoritma – speciālisti dod rekomendācijas primārās aprūpes ārstiem (ģimenes ārstiem), kuri pacientu novēro dinamiskā.**

Ja ir kaulu metastāžu radītas sāpes - onkologs ķīmijterapeits vai ķirurgs, vai primārās aprūpes speciālists (ģimenes ārsts) nosūta pie radiologa terapeita (RAKUS, PSKUS, Daugavpils reģionālā slimnīcā, Liepājas reģionālā slimnīcā) konsultācijai par iespējamo simptomātisko staru terapiju. Konsultāciju apmaksu nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 555 – pacientam ar ģimenes ārsta nosūtījumu, ja nav atvieglojumu, jāmaksā 4 eur.

2. **Sāpju klīniskā izmeklēšana, novērtēšana, ārstēšana pie primārās aprūpes speciālista.**

Pacientu ar vēža radītām sāpēm ambulatorā etapā novēro un koriģē pretsāpju terapiju un to blaknes pēc nepieciešamības - primārās aprūpes speciālists (ģimenes ārsts).

3. **Ja nepieciešama pretsāpju terapijas korekcija, tad primārās aprūpes speciālists sūta pie paliatīvās aprūpes speciālista vai algologa.**

Ja pacientam nevar koriģēt pretsāpju terapiju pēc **3-pakāpju jeb soļu analgētiskās terapijas**, primārās aprūpes speciālists (ģimenes ārsts) nosūta pie speciālista – algologa vai paliatīvās aprūpes speciālista, rajonos var būt onkologs ķīmijterapeits, kurš dod rekomendācijas primārās aprūpes speciālistam (ģimenes ārstam).

- Pretsāpju terapijas korekcijas laiks (vizīšu skaits) var būt individuāls, ņemot vērā pacienta vispārējo stāvokli un slimības gaitu.

4. **Informācija pacientiem par sāpēm.**

Ja pacientam, kurš slimo vai slimojis ar vēzi, ir sāpes, jāgriežas pie ģimenes ārsta **uzreiz**, lai izvērtētu pacienta sūdzības un pēc vajadzības noteiktu papildus izmeklējumus un pareizu diagnozi. Attiecīgi pēc tās pacients varētu saņemt nepieciešamo pretsāpju terapiju.

Pacientam var palīdzēt, ja viņš uzticas savam ārstam un kopīgi rod risinājumu.

Ja sākotnēji sāpju terapija nav efektīva, tad kopā ar ģimenes ārstu var meklēt nepieciešamos medikamentus vai to grupas, jo sāpju raksturs var būt dažāds, katram pacientam individuāls.

Ja sāpes ir jaukta rakstura un nepadodas terapijai, tad, iespējams, ir nepieciešama speciālista palīdzība – algologs (ārsts, kurš ārstē sāpes) vai paliatīvās aprūpes speciālists (ārsts, kurš izveido nepieciešamo terapijas plānu, ņemot vērā pacienta sūdzības – sāpes, slikta dūša, vemšana, asiņošana, neregulāra vēdera izeja, brūces izčūlojumi u.c. sūdzības, kas tiešā vai netiešā veidā saistītas ar audzēju). Pie speciālista nosūta ģimenes ārsts, iedodot nosūtījumu.

Sāpes pacientam var būt gan kā pirmais simptoms, gan vēža dažādās stadijās, bet, izmeklējot un nosakot slimības gaitu, izvēloties individuāli nepieciešamo ārstēšanas metodi, cilvēkam sāpes un citus simptomus var novērst. Tāpēc – nevajag gaidīt, pēc palīdzības jāgriežas uzreiz, līdzko novēro sūdzības.

Sāpes var attīstīties slimības dēļ, gan arī vēža ārstēšanās laikā, kā arī dažādu simptomu dēļ, kuri saistīti ar audzēju (kā, piemēram, tūska, limfostāze, kolikas, hroniska zarnu necaurejamība), un ar audzēju nesaistītas sāpes (piemēram, žultsakmeņu slimība, nierakmeņi, hroniskas iekaisuma slimības locītavām).

Uzticieties savam ģimenes ārstam, sāpes var un vajag novērst!

5. **Konsultāciju un medikamentu kompensācija.**

Konsultāciju apmaksu nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 555 “Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība” – pacientam ar ģimenes ārsta nosūtījumu, ja nav atvieglojumu, jāmaksā 4 eur.

Diagnozēm C00 - C97 100% kompensē šādus medikamentus - *amitriptylinum, carbamazepinum, dexamethasonum, diazepamum, diclofenacum, dihydrocodeinum, fentanylum, furosemidum, metoclopramidum, morphinum, prednisolonum, spironolactonum, tramadolium, trimeperidinum*, ko var izrakstīt ārsti, kuri ir tiesīgi izrakstīt kompensējamus medikamentus un medicīniskās ierīces; ar ārstu sarakstu var iepazīties NVD mājaslapas sadaļas “Veselības aprūpes pakalpojumi” apakšsadaļā "Līgumiestāžu saraksts". Ar kompensējamo medikamentu sarakstu var iepazīties attiecīgajā NVD mājaslapas sadaļā <http://www.vmnvd.gov.lv/lv/kompensejamie-medikamenti>; jāievēro, ka saraksts tiek regulāri aktualizēts un var tikt papildināts ar jauniem medikamentiem.

- **Bisfosfonāti** kaulu metastāzēm tiek 100% kompensēti, ja tos izraksta onkologs - ķīmijterapeits, hematologs vai urologs, ievērojot kritērijus: 1) pacientiem ar onkoloģisku slimību izraisītu hiperkalciēmiju, vispārējais stāvoklis pēc Karnofska >70 balles; 2) saskaņā ar konsīlija slēdzieni krūts vēža (C50) pacientēm ar rentgenoloģiski dokumentētām osteolītiskām metastāzēm kaulos (zāļu nozīmēšanas periodā pēdējais izmeklējums veikts ne vēlāk kā pirms 1 gada) un izteiktu sāpju simptomātiku, bez

metastāzēm aknās un CNS, vispārējais stāvoklis pēc Karnofska >70 balles.

- Netiek kompensētas invazīvās metodes neiropatiskām sāpēm pacientiem, kuri slimo ar audzēju.
- No invazīvām metodēm valsts kompensē infiltrējošu blokādi, blokādi nervu kanālos, epidurālas un peridurālas blokādes un zvaigžņveida un citu veģetatīvo gangliju blokādes atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 28. augusta noteikumos Nr. 555 “Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība”, kā arī šiem noteikumiem saistošajā manipulāciju sarakstā, kas pieejams NVD mājaslapas sadaļā “Līgumpartneriem” – “Līgumu dokumenti” – “Pakalpojumu tarifi” – “Manipulāciju saraksts”.